

Drug- and Alcohol-related Crime in the Czech Republic in 2007

ŠTEFUNKOVÁ, M.^{1,2}, VOPRAVIL, J.¹, BĚLÁČKOVÁ, V.¹, ZÁBRANSKÝ, T.¹

¹ Department of Addictology, 1st Faculty of Medicine, Charles University in Prague and General University Hospital in Prague, Czech Republic

² Institute of Criminology and Social Prevention, Prague, Czech Republic

Citation: Štefunková, M., Vopravil, J., Běláčková, V., Zábranský, T. (2013). Drogová a alkoholová kriminalita v České republice v roce 2007. *Adiktologie*, 13(3-4), 214–226.

BACKGROUND: The article was developed as a component of a project entitled *The Social Costs of Alcohol, Tobacco and Illicit Drug Use in the Czech Republic in 2007*. The direct costs of law enforcement, including substance use-related crime, are an intrinsic part of these social costs.

AIMS: the main aim of the study was to identify and quantify criminal offences related to the use of illegal drugs and alcohol, including their shares of the total crime rate in the Czech Republic in 2007. **METHODS:** Quantitative estimations of primary and secondary crime are based on the Goldstein Tripartite Model and EMCDDA differentiation of drug-related crime. The methods were used analogically for primary and secondary alcohol crime estimations.

DATA: The data sources were the statistical reports of law enforcement bodies in 2007. **RESULTS:** Estimates show that 15.5% of the criminal offences committed in the Czech Republic were associated with alcohol use, while 11.1% of the criminal offences were associated with the use of illegal drugs. Drug offenders and alcohol offenders accounted for 17.0% and 5.1% of the prison population respectively.

CONCLUSIONS: Despite its specific limitations, the study and its results represent (especially for alcohol-related crime) the first attempt to comprehensively quantify substance use-related crime in the Czech Republic, with the ambition of encouraging further research into this complex topic.

KEY WORDS: PRIMARY DRUG-RELATED CRIME – SECONDARY DRUG-RELATED CRIME – PRIMARY ALCOHOL-RELATED CRIME – SECONDARY ALCOHOL-RELATED CRIME – ATTRIBUTABLE FRACTION

Submitted: 5 / JUNE / 2012

Accepted: 8 / NOVEMBER / 2013

Grant support: Internal Grant Agency of the Ministry of Health of the Czech Republic, Grant No. NS/10034-4 (Social Costs of Alcohol, Tobacco and Illicit Drug Use in the Czech Republic in 2007)

Address for correspondence: Michaela Štefunková, JD., PhD. / stefunkova@adiktologie.cz / Department of Addictology, 1st Faculty of Medicine, Charles University in Prague and General University Hospital in Prague, Apolinářská 4, 128 00 Prague 2, Czech Republic

Drogová a alkoholová kriminalita v České republice v roce 2007

ŠTEFUNKOVÁ, M.^{1,2}, VOPRAVIL, J.¹, BĚLÁČKOVÁ, V.¹, ZÁBRANSKÝ, T.¹

¹Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta UK v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze

²Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha

Citace: Štefunková, M., Vopravil, J., Běláčková, V., Zábranský, T. (2013). Drogová a alkoholová kriminalita v České republice v roce 2007. *Adiktologie*, 13(3–4), 214–226.

VÝCHODISKA: Článek vznikl jako součást projektu Společenské náklady užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v ČR za rok 2007. Mezi přímé náklady zde patří náklady na vymáhání práva, včetně nákladů na kriminalitu související s užíváním těchto látek. **CÍLE:** Cílem analýzy byla identifikace a kvantifikace trestných činů spojených s užíváním nelegálních drog a alkoholu včetně jejich podílů na celkové kriminalitě v ČR za rok 2007. **METODY:** Kvantitativní odhady primární a sekundární drogové kriminality vycházejí z Goldsteinova tripartitního konceptuálního rámce a diferenciací používané EMCDDA k vymezení trestné činnosti související s drogami. Analogicky byl tento postup využit i pro stanovení odhadů primární a sekundární alko-

holové kriminality. **SOUBOR:** Zdrojem dat byly statistické výkazy orgánů činných v trestním řízení za rok 2007. **VÝSLEDKY:** Podle odhadů bylo 15,5 % všech odhalených trestných činů spácháno v souvislosti s užíváním alkoholu a 11,1 % trestných činů bylo spácháno ve spojení s užíváním nelegálních drog. Oproti tomu bylo ve vězení 17,0 % všech odsouzených pachatelů umístěno za drogové (resp. 5,1 % alkoholové) trestné činy. **ZÁVĚRY:** Prezentovaná studie a její výsledky představují i přes své limity (především pro alkoholovou kriminalitu) první pokus o komplexní kvantifikaci kriminality související s návykovými látkami v České republice s ambicí podnítit další zkoumání této komplikované problematiky.

KLÍČOVÁ SLOVA: PRIMÁRNÍ DROGOVÁ KRIMINALITA – SEKUNDÁRNÍ DROGOVÁ KRIMINALITA – PRIMÁRNÍ ALKOHOLOVÁ KRIMINALITA – SEKUNDÁRNÍ ALKOHOLOVÁ KRIMINALITA – PŘÍŘADITELNÝ PODÍL

Došlo do redakce: 5 / ČERVEN / 2012

Přijato k tisku: 8 / LISTOPAD / 2013

Grantová podpora: Interní grantová agentura Ministerstva zdravotnictví ČR, grant č. NS/10034-4 (Společenské náklady užívání tabáku, alkoholu a nelegálních drog v ČR 2007).

Korespondenční adresa: JUDr. Michaela Štefunková, Ph.D. / stefunkova@adiktologie.cz / Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta UK v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, Apolinářská 4 128 00 Praha 2

● 1 ÚVOD

Výdaje související s kriminalitou jsou standardní položkou přímých nákladů ve studiích Cost of Illness (dále jen COI), jejichž cílem je vyčíslit ekonomickou zátěž, kterou společnost nese v souvislosti s nejčastěji užívanými psychotropními látkami (Zábranský et al., 2001, Single et al., 2003). Stejně tak byly zařazeny i do studie Společenských nákladů alkoholu, tabáku a nelegálních drog v České republice za rok 2007 (dále jen studie COI 2007). Klíčovou otázkou pro kvantifikaci nákladů trestněprávního sektoru je identifikace té části trestné činnosti, již lze přiřadit užívání alkoholu a nelegálních drog¹.

Zahraniční studie poukazují na pozitivní korelaci mezi užíváním návykových látek a pácháním trestné činnosti (Johnson et al., 1994; Best et al., 2001; Kokkevi et al., 1993; Turpeinen, 2001; Makkai & Feather, 1999). Ačkoliv nebyl prokázán jednoznačný kauzální nexus, lze v kriminologické teorii najít různá pojetí tohoto fenoménu (Štefunková, 2011; Štefunková, 2012). Nejvíce pozornosti je v tomto směru věnováno vztahu mezi trestnou činností a užíváním nelegálních drog. Jedno z možných vysvětlení vzájemné souvislosti představuje tzv. „Goldsteinův tripartitní konceptuální rámec“. Podle Goldsteina (1985) užívání drog a násilí vzájemně souvisí třemi možnými způsoby – psychofarmakologicky, ekonomicky motivovaně a systemicky. Různé formy násilí souvisejícího s drogami se pak dále liší v závislosti na typu užívané látky, motivaci pachatele, typu oběti a vlivu sociálního kontextu. Z tohoto dělení vychází i Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogové závislosti (EMCDDA). Na rozdíl od Goldsteina však EMCDDA tyto modely aplikuje nejen na vztah užívání drog a násilí, nýbrž na trestnou činnost obecně, a ke třem základním modelům přidává i trestné činy spáchané porušováním drogové legislativy a souvisejících právních předpisů. Termín „trestná činnost související s drogami“ („drug related crime“) tedy zahrnuje čtyři druhy trestné činnosti (Carpentier, 2007):

1/ **Psychofarmakologicky podmíněná trestná činnost**, která zahrnuje trestné činy spáchané pod vlivem psychoaktivní látky, jako důsledek jejího akutního nebo chronického užívání.

2/ **Ekonomicky motivovaná trestná činnost** (zejména majetkové povahy), která je páchána za účelem získání prostředků na financování užívání drog.

3/ **Systémová trestná činnost**, jež je páchána v rámci fungování nezákonných drogových trhů jako součást procesu nezákonné nabídky, distribuce a užívání drog.

4/ **Trestné činy porušování drogových zákonů**, jimiž jsou trestné činy spáchané porušováním drogové legislativy a souvisejících právních předpisů, zejména tedy naplněním relevantních skutkových podstat upravených v trestním zá-

koníku. Souvislost mezi užíváním drog a trestnou činností je zde vymezena zákonnou definicí.

Toto vymezení je akceptováno i v České republice, nicméně pro trestnou činnost související s užíváním omamných a psychotropních látek (dále jen OPL) se více vžilo dělení na tzv. „primární a sekundární drogovou kriminalitu (viz Zábranský et al., 2001; Miovský et al., 2003).

1/ **Primární drogová kriminalita**. Pojem zahrnuje trestné činy, které postihují nakládání s nelegálními drogami. Tato skupina trestných činů v podstatě splývá se skupinou trestných činů, které EMCDDA označuje jako „trestné činy porušování drogových zákonů“. Přiřaditelnost existenci drog v tomto případě vychází z nelegálního charakteru drog. Kdyby nakládání s drogami bylo legální (resp. úplně dekriminlizováno), tento druh trestné činnosti by neexistoval.

2/ **Sekundární drogová kriminalita**. Jako sekundární drogovou kriminalitu označujeme trestné činy (především majetkové a násilné povahy), které nezahrnují přímo nakládání s nelegální drogou, ale jež jsou páchány v souvislosti s jejich užíváním, zejména pod vlivem OPL nebo v souvislosti s potřebou obstarání si finančních prostředků na drogy, tedy v podstatě trestná činnost dle Goldsteinova tripartitního rámce.

Z tohoto dělení vychází i prezentovaná studie. Jelikož součástí metodologie v rámci studie COI 2007 byl i odhad kriminality související s alkoholem, analogicky k nelegálním drogám byla identifikována rovněž:

1/ **Primární alkoholová kriminalita**. Do této skupiny lze zařadit trestné činy, při nichž je užití, intoxikace nebo opatřování alkoholu za okolností zákonem předpokládaných znakem skutkové podstaty trestného činu.

2/ **Sekundární alkoholová kriminalita**. Do této kategorie patří trestné činy, při nichž sice konzumace alkoholu není znakem skutkové podstaty, nicméně alkohol je hlavní příčinou jejich spáchání. Relevantní v této souvislosti bude zejména výše zmíněný psychofarmakologický model. Navzdory tomu, že je potřeba zohledňovat situační faktory, národní a kulturní odlišnosti (Holcnerová, 2010), vzorce užívání (Adámková et al., 2009) a osobní predispozice jedince, jde zejména o trestné činy spáchané v opilosti, kde alkohol má iniciační charakter a působí na odstranění sociálních a morálních zábran (Kuchta, Válková et al., 2005). Z výše uvedeného je zřejmé, že půjde zejména o různé druhy násilných trestných činů, do úvahy rovněž přichází i trestné činy mravnostní nebo verbální. Také je možné předpokládat vysoký podíl nedbalostních trestných činů. Oproti nelegálním návykovým látkám lze naopak předpokládat nižší podíl ekonomicky motivované majetkové kriminality (srov. Štefunková, 2011; Bennett, 1998).

Ani jasné teoretické východisko však nedává odpověď na otázku, jaký podíl spáchané trestné činnosti lze přiřadit užívání nelegálních drog a alkoholu. Vzájemný vztah je spí-

1/ Užívání tabáku se v tomto ohledu nejvíce jako relevantní.

Tabulka 1 / Table 1

Přiraditelné podíly drogové kriminality a oportunní náklady přiřaditelné nelegálním drogám v roce 1998 pro oblast vymáhání práva, PAD 2001
Attributable fractions of drug-related crime and opportunity costs attributable to illegal drugs in 1998 for the law enforcement domain, PAD 2001

	Celkový počet zjištěných pachatelů/trestných činů	Počet pachatelů/trestných činů přiřaditelných zneužívání nezákonných drog	Etiologický faktor
Policie	129 271	11 296	8,74 %
Státní zastupitelství	185 957	15 203	9,83 %
Soudy	54 083	4 673	8,64 %
Vězeňství	42 059	4 569	10,86 %

še podmíněný a interaktivní než nutně kauzální a je ovlivněn řadou vnějších a vnitřních faktorů (Štefunková, 2011; Štefunková, 2012). Proto lze podíl kriminálního jednání přiřaditelný návykovým látkám vždy jen odhadovat. Jedním z determinantů jsou dostupné zdroje dat, které prokazují souvislost mezi trestnou činností a užíváním návykových látek. V zahraničních studiích se často využívají pro posouzení vzájemné souvislosti vlastní výpovědi pachatelů (odsouzených) o motivaci jejich trestné činnosti v kombinaci s údaji o jejich závislosti či intoxikaci² (Pernanen et al., 2002; Brochu, Cousineau & Sun, 2005). V prostředí České republiky zatím absentují studie, které by se systematicky zabývaly touto problematikou, následující přehled nicméně představuje dosavadní příspěvky ke kvantifikaci objemu této trestné činnosti v ČR.

● 1 / 1 Odhad přiřaditelných podílů a nákladů spojených s vymáháním práva ve studii PAD COI

Odhad nákladů spojených s vymáháním práva s ohledem na primární a sekundární drogovou kriminalitu byl poprvé za ČR proveden v roce 2001 v rámci studie PAD COI, Projekt analýzy dopadů drogové legislativy, resp. jejích ekonomických nákladů (Zábranský et al., 2001). K odhadu objemu kriminality související s nelegálními drogami využili autoři tzv. etiologický faktor (etiologická frakce, přiřaditelný podíl, Fe), jenž v kriminologii můžeme definovat jako desetinné číslo (vyjádřitelné v procentech) udávající míru, jíž je daný trestný čin přiřaditelný existenci návykových látek (Zábranský et al., 2001, p. 165). Etiologická frakce pro primární drogové trestné činy byla 1 (resp. 100 %) a pro další vybrané sekundární trestné činy potom menší než 1. Přiřaditelný podíl pro vybrané sekundární trestné činy byl určen na základě metaanalýzy zahraničních studií jako vážený průměr odborných odhadů³. Výsledky jsou shrnuty v *tabulce 1*.

2/ Nicméně i tyto zdroje dat trpí svými specifickými limity.

3/ Pro ČR v té době nebyla dostupná relevantní data.

● 1 / 2 Odhad přiřaditelných podílů a nákladů spojených s vymáháním práva ve Výroční zprávě NMS 2006

Odhadem podílu drogové kriminality (primární i sekundární) se pravidelně zabývá i Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (dále NMS). Pro rok 2007, který byl rokem relevantním pro odhady studie COI 2007, nebyly odhady drogové kriminality publikovány. Nicméně, za rok 2006 byly ve speciální kapitole Výroční zprávy NMS: Výdaje z veřejných rozpočtů na řešení problematiky drog (Mravčík et al., 2007) publikovány počty primárních a sekundárních drogových trestných činů za daný rok. Obdobně jako u studií COI byly odhady provedeny za účelem následné kvantifikace nákladů souvisejících s užíváním nelegálních drog. Primární drogové trestné činy (§ 187, 187a, 188 a 188a zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona) byly v souvislosti s nelegálními drogami přiřazeny na 100 % (Fe=1). Podíly sekundární drogové kriminality spáchané uživateli drog za účelem získání prostředků na nákup drog pro vlastní potřebu byly založeny na retrospektivních expertních odhadech okresních policejních ředitelství, které pro vybrané trestné činy zpracovala pro NMS Národní protidrogová centra (dále NPC). Výsledné přiřaditelné podíly drogové kriminality na celkové kriminalitě činily na úrovni policie 11,3 %, státních zastupitelství 11,3 %, soudů 11,6 % a vězeňské služby 17,2 %. Seznam trestných činů zde však nelze považovat za úplný. Výsledky této studie jsou shrnuty v *tabulce 2*.

● 2 CÍLE

Následující článek přináší podrobný popis metodologického postupu a výsledků substudie realizované v rámci projektu COI 2007. Cílem studie byla identifikace a kvantifikace trestných činů spojených s užíváním nelegálních drog a alkoholu v ČR v roce 2007. Konkrétně tedy šlo o to určit, jakou část agendy (trestné činnosti), kterou se jednotlivé složky trestněprávního systému (Policie ČR; státní zastupitelství; soudy; Vězeňská služba ČR) zabývaly v daném roce, lze přiřadit existenci návykových látek (OPL a alkoholu). Výsledkem pak byly přiřaditelné podíly trestných činů souvisejících s užíváním OPL a alkoholu na celkové kriminalitě, které byly dále využity pro odhady společenských nákladů na

Tabulka 2 / Table 2

Přiřaditelné podíly u trestněprávního sektoru (Mravčík et al., 2007, str. 76)

Attributable fractions for the criminal justice system (Mravčík et al., 2007, p. 76)

Orgán/ instituce	Všechny trestné činy	Drogově trestné činy		Sekundární kriminalita		Celkem	
		Počet	Přiřaditelný podíl (%)	Počet	Přiřaditelný podíl (%)	Počet	Přiřaditelný podíl (%)
Policie	133 695	2 758	2,06	12 388	9,27	15 146	11,33
Státní zastupitelství	102 476	2 630	2,57	8 965	8,75	11 595	11,31
Soudy	90 199	2 314	2,57	8 123	9,01	10 437	11,57
Vězeňství	9 997	432	4,32	1 286	12,86	1 718	17,19

vymáhání práva v souvislosti s užíváním těchto látek pro účely studie COI 2007 (Zábranský et al., 2011).

● 3 METODY

Metodologicky studie v jistém smyslu navázala na odhady drogově trestné činnosti prezentované výše (PAD COI; odhady NMS).

Pro účely studie byly trestné činy rozděleny na tzv. primární a sekundární. Přiřaditelný podíl tzv. primárních trestných činů, které jsou poměrně snadno identifikovatelné podle skutkových podstat, byl 100 % ($Fe=1$). Počty těchto trestných činů byly tedy započteny všechny, bez ohledu na to, zda byly spáchány pod vlivem nebo za účelem obstarání finančních prostředků (viz dále tzv. sekundární kriminalita). Tzv. sekundární kriminalitu, tedy tu část obecné kriminality, které se pachatelé dopustili v souvislosti s užíváním návykových látek, bylo zapotřebí odhadnout na základě přiřaditelného podílu menšího než 100 % ($0 < Fe < 1$).

Novinkou oproti starším studiím bylo hlavně rozšíření konceptu primární a sekundární kriminality z nelegálních drog i na legální alkohol (viz úvod) a možnost podrobnější analýzy výsledných výpočtů. Odhad přiřaditelných podílů byl proveden jak pro celkový objem trestné činnosti pro jednotlivé složky trestněprávního systému (Policie ČR, státní zastupitelství, soudy, VSČR), tak pro vybrané skutky a druhy kriminality.

Východiskem pro odhad podílu sekundární drogové i alkoholové kriminality (a jednotlivých skutků) byl výše popsán Goldsteinův tripartitní rámec (Goldstein, 1985; Carpentier, 2007).

Na základě dostupných zdrojů dat byl pro drogovou i alkoholovou sekundární kriminalitu určen psychofarmakologický přiřaditelný podíl vycházející z dostupných údajů o vlivu návykových látek na pachatele. Psychofarmakologický přiřaditelný podíl byl vypočten jako podíl trestných činů označených jako spáchaných pod vlivem návykové látky na celkovém počtu registrovaných trestných činů. Z důvodu absence přesnějších a spolehlivějších dat o vzájemném kauzálním vztahu se pro další odhad vycházelo z tohoto údaje i s vědomím toho, že ne všechny trestné činy, u kterých je

uvedeno, že byly spáchány pod vlivem alkoholu/drog, je možné přiřadit alkoholu/drogám⁴ jako zásadnímu kriminogennímu faktoru⁵.

Pro drogovou kriminalitu byl rovněž určen ekonomicky motivovaný přiřaditelný podíl vycházející z retrospektivních expertních odhadů, jež provedlo NPC pro NMS, který byl u vybraných trestných činů připočten k psychofarmakologickému podílu.

V důsledku značné latence a nedostatku informací jsme se nezabývali odhadem složky systémové kriminality.

I přes své zjevné limity⁶ byly základním zdrojem dat pro odhady objemu sekundární kriminality zejména dostupné statistické údaje orgánů činných v trestním řízení. Na prezentovaný psychofarmakologický a ekonomicky motivovaný model je proto třeba nahlížet jako na značně zjednodušený, se všemi z toho vyplývajícími nedostatky (Pernanen, 1982; Pernanen et al., 2002).

● 3 / 1 Zdroje dat

Výpočet přiřaditelného podílu drogové a alkoholové kriminality za rok 2007 pro účely studie COI 2007 vychází z dostupných statistických výkazů orgánů činných v trestním řízení (policie, státní zastupitelství a soudy, dále jen OČTŘ).

Zdrojem dat pro výpočet přiřaditelných podílů na úrovni policie byly statistiky Policie ČR, zejména Evidenční systém statistik kriminality (dále jen ESSK) (Policejní prezidium ČR, statistický výkaz č. 1 za období 1. 1. 2007–31. 12. 2007), ve kterém se data evidují pomocí formuláře o trestném činu a formuláře o známém pachateli. Odhady vychá-

4/ Resp. kdyby pachatel nebyl pod vlivem alkoholu/drog, daný trestný čin by nespáchal.

5/ Jelikož tu mohly hrát důležitější roli i faktory jiné – jako osobnost pachatele, situační faktory atd.

6/ Jednotlivé OČTŘ vykazují ve svých statistických sestavách údaje, které referují k alkoholu nebo OPL. V případě policie se vykazuje, zda byl čin spáchán pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek. Státní zastupitelství a soudy ve statistických listech trestních sledují mimo jiných okolností trestné činnosti i vliv alkoholu a vliv návykových látek. Hluběji se však OČTŘ ve svých statistických sestavách tímto vztahem nezabývají. Srov. Zábranský et al., 2011.

Tabulka 3 / Table 3

Počet primárních drogových trestných činů v ČR v roce 2007

Number of primary drug-related criminal offences in the Czech Republic in 2007

Paragraf	TSK	Trestný čin	Policie	Státní zastupitelství	Soudy	Vězeňská služba
§ 187	635	Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů pro jiné	2 023	2 006	1 526	373
§ 188a	636	Šíření toxikomanie	55	25	45	1
§ 187a	641	Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro vlastní potřebu	326	344	272	16
§ 188	642	Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů- předmět k nedovolené výrobě	202	227	203	25
§§ 201, 201a	771	Ohrožení pod vlivem návykové látky, Opilství	197	291	280	4
Celkem			2 803	2 893	2 326	419

zely z počtu objasněných a dodatečně objasněných trestných činů za rok 2007. Pro odhady na úrovni státních zastupitelství byly podkladem počty trestných činů za rok 2007 z trestní statistiky státních zastupitelství (Přehled o počtu stíhaných osob a počtu trestných činů). Pro úroveň soudů byly zdrojem dat rovněž statistiky státních zastupitelství, konkrétně údaje o počtu obžalob a podaných návrhů na potrestání. Na úrovni Vězeňské služby jsme vycházeli z trestní statistiky soudů (Přehled o pravomocně odsouzených osobách) za rok 2007, z počtu odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a počtu uložených trestních opatření nepodmíněného odnětí svobody.

Pro výpočet psychofarmakologického přiřaditelného podílu byly použity dostupné nebo vyžádané údaje o vlivu alkoholu/drog na pachatele ve výše uvedených datových zdrojích.

Pro výpočet ekonomického modelu sekundární drogové kriminality byly využity retrospektivní expertní odhady NPC pro vybrané trestné činy (viz kapitola 1 / 2). Jedná se o odhad podílu trestné činnosti, který byl za období roku 2007 a prvního pololetí roku 2008 spáchaný uživateli drog zejména za účelem získání prostředků na nákup OPL pro vlastní potřebu. Odhady zaslalo 81 policejních ředitelství z celkových 82. Při zpracování dat, které realizovalo NMS, byly odhadované podíly váženy reálným počtem objasněných trestných činů v jednotlivých okresech.

Z důvodu absence obdobných údajů na dalších stupních trestněprávního systému byly tyto odhady extrapolovány i na úroveň státních zastupitelství, soudů a vězeňství.

Pro zajištění kompatibility údajů na jednotlivých úrovních trestněprávního systému (viz kapitola 5) byla vytvořena pro vybrané skutky převáděcí tabulka mezi policejní takticko-statistickou klasifikací (dále jen TSK) a trestnými

činy určenými dle paragrafů (§§), vycházející z číselníku č. 2 ESSK pro TSK, používaného Policií ČR⁷.

● 4 VÝSLEDKY

● 4 / 1 Primární kriminalita

Primární kriminalita vztahující se k alkoholu a nelegálním drogám obsahuje ty trestné činy, jejichž skutkové podstaty přímo souvisejí s těmito látkami.

4 / 1 / 1 Primární drogová kriminalita

Dle v té době platného a účinného Trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, lze v roce 2007 za primární drogovou kriminalitu považovat trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§§ 187, 187a, 188) a šíření toxikomanie (§188a). K tomuto zaužívanému pojetí byla přidána ještě část objemu dvou trestných činů hrubě narušujících občanské soužití. Ačkoliv trestné činy opilství a ohrožení pod vlivem návykové látky (§§ 201a a 201) jsou dále označeny jako primární alkoholová kriminalita, nemusí k nim docházet jenom v důsledku požití alkoholu, ale i po užití OPL. Podle poměru spáchání trestných činů pod vlivem alkoholu nebo OPL evidovaných na jednotlivých úrovních OČTŘ byly proto přiřazeny 2,0 % těchto trestných činů do primární drogové kriminality. Počty primárních drogových trestných činů uvádí *tabulka 3*. Vyšší počet případů řešených státními zastupitelstvími než policií byl způsoben řešením případů z předchozích let. Z 2 803 trestných činů primární drogové kriminality řešených policií skončilo ve vězení 419 osob především za nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek a jedů pro jiné.

7/ V tabulkách pak uvádíme spárované samostatné nebo agregované skutky s označením příslušného § a TSK a názvy skutků vycházející z číselníku policie.

Tabulka 4 / Table 4

Počet primárních alkoholových trestných činů v ČR v roce 2007

Number of primary alcohol-related criminal offences in the Czech Republic in 2007

Paragraf	TSK	Trestný čin	Policie	Státní zastupitelství	Soudy	Vězeňská služba
§ 218	632	Podávání alkoholických nápojů mládeži	51	52	36	0
§§ 201, 201a	771	Ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství	9 668	14 280	13 712	216
§ 194a	890	Nedovolená výroba lihu	18	18	6	0
Celkem			9 737	14 350	13 754	216

Tabulka 5 / Table 5

Počet sekundárních drogových trestných činů (ekonomický model) v ČR v roce 2007

Number of secondary drug-related criminal offences (economic model) in the Czech Republic in 2007

Paragraf	TSK	Trestný čin	Přiraditelný podíl drogám (%)	Policie	Státní zastupitelství	Soudy	Vězeňská služba
§ 234	131	Loupeže	31,7	667	830	668	179
§§ 221, 222	151	Úmyslné ublížení na zdraví	7,5	359	416	307	20
§ 235	181	Vydírání	7,1	77	110	78	8
§ 231, 232	182	Omezování a zbavení osobní svobody	2,5	6	10	5	0
§ 238	183	Porušování domovní svobody	16,6	239	1 033	746	93
§ 247	311-490	Krádeže celkem	24,3	9 400	7 692	5 731	811
§ 213	772	Zanedbání povinné výživy	6,8	695	686	536	62
§ 248	829	Zpronevěra	12,6	321	447	339	23
§ 250	830	Podvod	18,2	638	1 285	845	69
§ 249b	838	Neoprávněné držení platební karty	27,4	365	855	667	7
Celkem			x	12 767	13 364	9 922	1 272

4 / 1 / 2 Primární alkoholová kriminalita

Kromě trestných činů opilství a ohrožení pod vlivem návykové látky (§§ 201a a 201), které byly přiřazeny k primární alkoholové kriminalitě v objemu 98 %, byl do této skupiny zařazen ještě trestný čin nedovolené výroby lihu (§ 194a) a trestný čin podávání alkoholických nápojů mládeži (§ 218)^{8/}. Souhrn uvádí *tabulka 4*. Ve srovnání s primární drogovou kriminalitou řešila policie podstatně více trestných činů primární alkoholové kriminality (9 737), ve věze-

8/ Kromě uvedeného bylo zneužití návykové látky jednou z alternativ objektivní stránky skutkových podstat některých trestných činů vojenských (§ 280; § 281). Protože však tyto trestné činy nebylo možné samostatně identifikovat ve vykazovaných datech, v odhadech jsme se jimi nezabývali. Lze nicméně předpokládat, že jde spíše o zřídkaovou trestnou činnost, jejíž nezařazení do primární kriminality neovlivnilo celkové výsledky.

ni však skončilo mnohem méně osob (216 osob za ohrožení pod vlivem návykové látky nebo opilství).

● 4 / 2 Sekundární kriminalita

Výpočet podílu sekundární drogové/alkoholové kriminality vycházel ze zjednodušeného psychofarmakologického modelu. V případě drog jsme provedli odhad i pro ekonomický model. U vybraných skutků byly k psychofarmakologické složce připočteny podíly z expertních retrospektivních odhadů NPC (viz kapitola 1 / 2).

4 / 2 / 1 Sekundární drogová kriminalita

Expertní retrospektivní odhady, které zastupovaly ekonomicky motivační složku, se netýkaly celkové trestné činnosti, ale jen 42 vybraných skutků podle TSK, které se pro tento druh sekundární kriminality jeví jako nejrelevantněj-

Tabulka 6 / Table 6

Počet sekundárních drogových trestných činů a přiřaditelné podíly (psychofarmakologický model) v ČR v roce 2007

Number of secondary drug-related criminal offences and attributable fractions (psychopharmacological model) in the Czech Republic in 2007

Paragraf	TSK	Trestný čin	Policie		Státní zastupitelství		Soudy		Vězeňská služba	
			Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)	Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)	Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)	Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)
§ 219	101-106	Vraždy celkem	3	1,54	6	2,45	4	2,20	1	0,43
§ 234	131	Loupeže	32	1,50	25	0,95	20	0,95	0	0,00
§§ 153, 154/1, 155, 156/1,2	141-143	Násilí na veřejném činitelovi	11	1,26	14	1,31	12	1,29	0	0,00
§§ 221, 222	151	Úmyslné ublížení na zdraví	16	0,33	12	0,22	10	0,24	0	0,00
§ 196	171	Násilí a vyhrožování proti skupině obyvatelstva	0	0,00	1	1,28	1	1,47	0	0,00
§ 197a	173	Nebezpečné vyhrožování	13	0,75	10	0,50	6	0,52	0	0,00
§ 235	181	Vydírání	5	0,46	13	0,84	10	0,91	2	1,89
§ 231, 232	182	Omezování a zbavení osobní svobody	0	0,00	5	1,25	5	2,30	0	0,00
§ 238	183	Porušování domovní svobody	8	0,56	68	1,09	47	1,05	2	0,36
§ 215a	186	Týránky osoby žijící ve společném obydlí	5	0,83	6	1,15	6	1,31	0	0,00
§ 241	201	Znásilnění	3	0,62	3	0,60	3	0,93	0	0,00
§ 247	311-490	Krádeže celkem	272	0,70	228	0,72	128	0,54	7	0,21
§ 249	530	Neoprávněné užívání cizí věci	0	0,00	24	1,04	18	1,24	0	0,00
§ 257	589	Poškození cizí věci	5	0,31	79	1,59	43	1,20	0	0,00
§ 248	829, 521	Zpronevěra	5	0,14	4	0,11	4	0,15	0	0,00
§ 250	830, 511	Podvod	6	0,09	1	0,01	1	0,02	0	0,00
§ 249b	838	Neoprávněné držení platební karty	13	0,98	28	0,90	27	1,11	0	0,00
§ 161	846	Úplatkářství - podplácení	1	1,72	0	0,00	0	0,00	0	0,00
§§ 202, 202a	611 - 612	Výtržnictví	9	0,35	23	0,32	18	0,30	2	1,71
§§ 179, 180, 180d, 184, 201, 201a, 223, 224, 257	730 - 742	Dopravní nehody	38	0,41	72	0,36	54	0,30	1	0,13
§§ 223, 224	750 - 751	Ublížení na zdraví z nedbalosti	0	0,00	12	0,25	10	0,40	4	3,05
§ 213	772	Zanedbání povinné výživy	4	0,04	2	0,02	1	0,01	0	0,00
		Ostatní trestné činy	133	0,29	116	0,32	102	0,37	8	0,49
Celkem			582	0,44	752	0,50	530	0,46	27	0,28

ší/nejfrekventovanější (zejména různé druhy krádeží, loupeže, apod.). Pro ostatní trestné činy jsme ekonomicky motivovaný podíl neurčovali.

Po převodu TSK na §§ podle číselníku takticko-statistické klasifikace šlo v případě vybrané sekundární ekonomicko-motivační kriminality o níže uvedené trestné činy (viz tabulka 5). Jedná se především o trestné činy majetkové (především krádeže), přibližně desetina pachatelů končí ve vězení.

Vybrané sekundární drogové (i alkoholové) trestné činy podle psychofarmakologického modelu (tabulka 6) obsahují trestné činy, pro které byl určen ekonomicko-motivační podíl, a další vybrané trestné činy ze statistik policie podle TSK, na které navazují skutky ze statistiky státních zastupitelství a soudů podle paragrafů. Jde o skutky zejména násilné povahy, u kterých je ve vyšší míře u pachatelů evidováno jejich páchaní pod vlivem návykových látek (zejména

Tabulka 7 / Table 7

Počet sekundárních alkoholových trestných činů a přiřaditelné podíly v ČR v roce 2007

Number of secondary alcohol-related criminal offences and attributable fractions in the Czech Republic in 2007

Paragraf	TSK	Trestný čin	Policie		Státní zastupitelství		Soudy		Vězeňská služba	
			Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)	Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)	Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)	Počet trestných činů	Přiřaditelný podíl (%)
§ 219	101–106	Vraždy celkem	44	24,44	27	10,93	27	14,84	14	12,96
§ 212	121	Opuštění dítěte	2	16,67	0	0,00	0	0,00	0	0,00
§ 234	131	Loupeže	200	9,51	114	4,35	110	5,22	17	3,00
§§ 153, 154/1, 155, 156/1,2	141–143	Násilí na veřejném činitele	348	39,90	255	23,79	237	25,51	14	14,00
§§ 221, 222	151	Úmyslné ublížení na zdraví	1 229	25,65	660	11,90	561	13,70	34	12,98
§ 219	161	Rvačky	5	38,46	36	32,14	31	34,07	0	0,00
§ 196	171	Násilí a vyhrožování proti skupině obyvatelstva	13	27,08	16	20,51	13	19,12	0	0,00
§ 197a	173	Nebezpečné vyhrožování	505	29,12	240	11,94	169	14,68	6	23,08
§ 235	181	Vydírání	58	5,38	54	3,47	47	4,28	6	5,66
§ 231, 232	182	Omezování a zbavení osobní svobody	21	9,59	15	3,75	13	5,99	0	0,00
§ 238	183	Porušování domovní svobody	216	15,01	238	3,83	183	4,07	15	2,67
§ 215a	186	Týrání osoby žijící ve společném obydlí	139	22,98	71	13,55	64	13,97	4	9,09
§ 241	201	Znásilnění	92	19,13	43	8,63	37	11,46	5	6,02
§ 247	311–490	Krádeže celkem	1 434	3,70	380	1,20	282	1,19	23	0,69
§ 249	530	Neoprávněné užívání cizí věci	25	20,33	274	11,92	253	17,40	8	11,94
§ 257	589	Poškození cizí věci	373	23,05	409	8,22	303	8,42	2	6,67
§ 248	829	Zpronevěra	11	0,25	5	0,14	4	0,15	0	0,00
§ 250	830	Podvod	13	0,21	0	0,00	6	0,13	0	0,00
§ 249b	838	Neoprávněné držení platební karty	20	1,50	35	1,12	34	1,40	0	0,00
§ 161	846	Úplatkářství - podplácení	22	37,93	18	24,00	15	23,08	0	0,00
§§ 202, 202a	611–612	Výtržnictví	947	36,90	1 333	18,66	1 149	19,40	23	19,66
§§ 179, 180, 180d, 184	730–742	Dopravní nehody	4 110	44,63	2 303	11,60	2 220	12,64	44	5,51
§§ 223, 224	750–751	Ublížení na zdraví z nedbalosti	15	4,89	249	5,27	219	8,80	65	49,62
§ 213	772	Zanedbání povinné výživy	19	0,19	14	0,14	11	0,14	1	0,11
§ 198	787	Hanobení národnosti, přesvědčení a rasy	8	36,36	10	21,74	8	20,00	2	50,00
§ 198a	788	Podněcování k národnostní a rasové nenávisti	1	50,00	1	4,00	1	4,17	0	0,00
§§ 260, 261, 261a	789	Podpora a propagace hnutí	31	42,47	19	18,27	22	23,16	0	0,00
		Ostatní trestné činy	2 957	6,49	1 122	3,13	1 058	3,84	15	0,92
Celkem			12 858	9,65	7 941	5,24	7 077	6,14	298	3,14

alkoholu).⁹ Policie řešila 582 trestných činů spáchaných pod vlivem nelegálních drog, 27 osob skončilo ve vězení.

9/ Mezi ostatní trestné činy byly zahrnuty TSK: 185, 212, 231, 511, 521, 588, 613, 637, 662, 663, 664, 785, 790, 816, 852, 860 a 881.

4 / 2 / 2 Sekundární alkoholová kriminalita

Ačkoliv nebyly pro alkohol k dispozici expertní odhady podobné těm pro nelegální návykové látky (alespoň pro vybrané činy), je možno usuzovat, že v případě alkoholu hraje zásadní roli zejména psychofarmakologický efekt spojený

Tabulka 8 / Table 8

Drogová a alkoholová kriminalita
Drug- and alcohol-related crime

	Policie		Státní zastupitelství		Soudy		Vězeňská služba	
	Počet trestných činů	% z celkové kriminality	Počet trestných činů	% z celkové kriminality	Počet obžalovaných osob	% z celkové kriminality	Počet nepodmíněně odsouzených	% z celkové kriminality
Celková kriminalita	145 771	100,00	168 698	100,00	131 348	100,00	10 118	100,00
Celkem drogová a alkoholová kriminalita	38 747	26,58	39 300	23,30	33 609	25,59	2 234	22,08
Celkem drogová kriminalita	16 152	11,08	17 009	10,08	12 778	9,73	1 720	17,00
Primární drogová kriminalita	2 803	1,92	2 893	1,71	2 326	1,77	419	4,14
Sekundární drogová kriminalita	13 349	9,16	14 116	8,37	10 452	7,96	1 301	12,86
v tom:	12 767	8,76	13 364	7,92	9 922	7,55	1 272	12,57
ekonomický model								
psychofarmakologický model	582	0,40	752	0,45	530	0,40	29	0,29
v tom:	1 444	0,99	2 562	1,52	1 928	1,47	307	3,03
násilné TČ (včetně vražd) a znásilnění								
majetkové TČ	11 026	7,56	10 643	6,31	7 803	5,94	917	9,06
ostatní vybraná kriminalita	746	0,51	795	0,47	619	0,47	69	0,68
ostatní kriminalita	133	0,09	116	0,07	102	0,08	8	0,08
Celkem alkoholová kriminalita	22 595	15,50	22 291	13,21	20 831	15,86	514	5,08
Primární alkoholová kriminalita	9 737	6,68	14 350	8,50	13 754	10,47	216	2,14
Sekundární alkoholová kriminalita	12 858	8,82	7 941	4,71	7 077	5,39	298	2,95
v tom:	2 872	1,97	1 769	1,05	1 492	1,14	115	1,14
násilné TČ (včetně vražd) a znásilnění								
majetkové TČ	1 898	1,30	1 121	0,66	897	0,68	33	0,33
ostatní vybraná kriminalita	5 131	3,52	3 929	2,33	3 630	2,76	135	1,33
ostatní kriminalita	2 957	2,03	1 122	0,67	1 058	0,81	15	0,15

s odbouráváním zábran a zvýšenou agresí u pachatelů (*tabulka 7*). Oproti nelegálním drogám jsou zde podstatně více zastoupeny násilné trestné činy, jako jsou vraždy a úmyslné ublížení na zdraví. Téměř jedna třetina trestných činů pod vlivem alkoholu šetřených policií je spojena s dopravními nehodami.

● 4 / 3 Drogová a alkoholová kriminalita celkem

Přiraditelný podíl byl určen pro vybrané trestné činy a rovněž i pro celkovou kriminalitu na jednotlivých úrovních trestního řízení. Vybrané skutky byly dále rozděleny do kategorií vycházejících z členění používaného policií. Jelikož šlo jen o vybrané činy, byly kategorie pozměněny tak, aby

nejlépe odpovídaly účelu. Členění podle paragrafů a hlav v té době platného trestního zákona č. 140/1961 Sb. bylo shledáno jako nevhodné. Členění používané policií lépe koresponduje i s členěním používaným v zahraničních studiích (např. Harwood, Fountain and Livermore, 1998; Pernanen et al., 2002). Nicméně, při jakémkoliv porovnávání mohou kromě metodologických odlišností jednotlivých studií existovat i zásadní rozdíly v obsahu (i zdánlivě totožných) skutkových podstat jednotlivých trestných činů a jejich zařazení do příslušné kategorie (například loupež je někdy zařazována mezi násilné a jinde mezi majetkové trestné činy). Shrnutí výše uvedených odhadů primární a sekundární drogové a alkoholové kriminality uvádí *tabulka 8*.

Podíl drogové kriminality na celkové kriminalitě činil v roce 2007 na úrovních policie 11,1 %, státních zastupitelství 10,1 %, soudů 9,7 % a vězeňské služby 17,0 %. O něco vyšší byl podíl alkoholové kriminality, jenž představoval u policie 15,5 %, u státních zastupitelství 13,2 %, u soudů 15,9 % a u vězeňské služby 5,1 %. Primární drogová kriminalita na úrovni policie, státních zastupitelství a soudů tvořila přibližně šestinu celkové drogové kriminality. Nejvyšší podíl byl na úrovni vězeňské služby, kde primární drogová kriminalita tvořila téměř čtvrtinu z celkové přiřaditelné drogové trestné činnosti. Co se týče sekundární drogové kriminality, na všech úrovních převládal ekonomický model. Psychofarmakologický model tvořil jen maximálně 5 % sekundární kriminality. Na úrovni vězeňské služby dokonce méně než 2 %.

Pokud jde o jednotlivé druhy sekundární drogové trestné činnosti, podle předpokladu dominovaly majetkové trestné činy oproti násilným. Na jednotlivých úrovních trestního řízení lze nicméně s výjimkou vězeňské služby (9,06 %) pozorovat pro majetkovou trestnou činnost klesající tendenci (policie 7,56 %, státní zastupitelství 6,31 %, soudy 5,94 %). Spíše opačný trend naproti tomu vykazuje sekundární násilná drogová kriminalita (policie 0,99 %, státní zastupitelství 1,55 %, soudy 1,47 %, vězeňská služba 3,03 %).

V případě alkoholové kriminality je podíl primární trestné činnosti vyšší. Pro policii a vězeňskou službu jde o více než 2/5 a pro státní zastupitelství a soudy o téměř 2/3 z celkové přiřaditelné alkoholové kriminality. Na sekundární alkoholové kriminalitě jsou výrazněji zastoupeny násilné činy před majetkovými. Na úrovni policie je to 1,97 % násilných a 1,30 % majetkových trestných činů. Na úrovni vězeňské služby je tento rozdíl ještě vyšší (1,14 % násilné; 0,33 % majetkové).

● 5 DISKUSE

V porovnání s dalšími prezentovanými studii realizovanými v ČR (PAD COI, odhady NMS) vycházejí přiřaditelné podíly pro drogovou kriminalitu vesměs podobně. Výsledky všech tří studií ukazují na vyšší podíl trestné činnosti související s OPL na úrovni Vězeňské služby ČR. Může to naznačovat, že u pachatelů drogové kriminality existuje vyšší riziko, že skončí ve výkonu trestu odnětí svobody, což může souviset například i s faktem, že často jde o recidivující pachatele (uživatelé drog), u kterých v důsledku opakovaného páčání trestné činnosti dochází ke zvyšování trestních sazeb nebo k proměnám uložených podmíněně odložených trestů¹⁰. Na ostatních úrovních se podíly pohybují kolem 10 %. Výsledky tedy naznačují určitý stabilní trend, je však nutné brát v úvahu metodologické odlišnosti¹¹ jednotlivých studií.

10/ Zajímavé by v tomto směru bezesporu bylo zkoumání efektu uloženího/absolvovaného léčení.

11/ Zejména způsob určování přiřaditelného podílu sekundární kriminality, nebo okruh sledované trestné činnosti.

Ve srovnání se zahraničními studii je podíl trestné činnosti přiřaditelné alkoholu a nelegálním drogám v České republice nižší (srov. např. Rehm et al., 2006; Collins & Lapsley, 2008; Pernanen et al., 2002). Nicméně v tomto případě vzájemné porovnávání značně znesnadňují a relativizují nejen metodologické, ale i kulturní, sociální a právní odlišnosti.

Co se týče alkoholu, odhad trestné činnosti s ním související představuje v českém prostředí novinku. Objem této trestné činnosti však ukazuje na to, že v žádném případě nejde o okrajovou záležitost¹² a bylo by bezesporu na místě se této problematice více věnovat. Z přepočtu určených přiřaditelných podílů na přímé náklady (Zábranský et al., 2011, p. 40) vyplývá, že odhalování a postih trestné činnosti spojené s návykovými látkami představuje největší zátěž pro policii (63,9 %, resp. 4,7 mld. Kč). V případě alkoholu nelsa v daném roce policie téměř 3/4 celkových přiřaditelných nákladů. V případě OPL lze zaznamenat oproti alkoholu vyšší podíl nákladů vynakládaných Vězeňskou službou ČR (34,3 %). V kontextu celkových nákladů určených v rámci studie COI 2007 tvoří náklady související s trestnou činností dominantní část přímých nákladů na vymáhání práva (alkohol 68,7 %, OPL 71,3 %). Z celkových společenských nákladů užívání alkoholu a nelegálních drog v ČR v roce 2007 tvoří náklady spojené s kriminalitou necelou čtvrtinu (22,9 %) všech nákladů přiřaditelných alkoholu, a dokonce víc než polovinu (54,5 %) všech nákladů přiřaditelných nelegálním drogám (Zábranský et al., 2011). Navzdory tomu, že uvedené údaje naznačují, že jde o problematiku velmi významnou, možnosti jejího hlubšího zkoumání jsou značně omezené.

V této souvislosti se ukázal jako problematický zejména nedostatek relevantních dat popisujících vzájemný vztah mezi užíváním návykových látek a páčáním trestné činnosti. Orgány činné v trestním řízení se touto problematikou systematicky nezabývají a často lze mít pochyby o validitě dostupných dat. I když se oproti roku sledovanému v prezentované studii situace začíná zlepšovat, mnohé závažné problémy přetrvávají dodnes (srov. Přechtěl, 2013). Problematická je zejména nekonzistentnost statistického vykazování kriminálních skutků na úrovni Policie ČR a orgánů spadajících pod rezort Ministerstva spravedlnosti ČR (státní zastupitelství a soudy). Policie vykazuje v statistických sestavách skutky na základě své takticko-statistické klasifikace (TSK). TSK nekoresponduje s jednotlivými paragrafy (§§), pod kterými vykazují trestné činy státní zastupitelství a soudy. Jedno TSK může obsahovat více §§, nebo je jeden trestný čin (§) rozdělen do více TSK, což značně komplikuje možnosti vzájemné komparace. Odhady ekonomicko-motivované trestné činnosti, které sbírá NPC, je rovněž nutné i přes značná zpřesnění považovat jen za orientační. Na ostatních stupních OČTR navíc žádná takováto

12/ Na úrovni soudů přesahovala kriminalita související s alkoholem drogovou kriminalitu o víc než 6 %.

sledování neexistují. I přes všechny tyto limity však prezentované odhady představují cenný zdroj poznatků o rozsahu a struktuře primární a sekundární kriminality spojené s užíváním návykových látek. Nedostatkem údajů je však v této době i jejich určitá zastaralost. I vzhledem k podstatným změnám v oblasti trestního práva, jako bylo například přijetí nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnost 1. 1. 2010, by bylo jistě žádoucí poznatky o této problematice aktualizovat.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice publikovaná každoročně Národním monitorovacím střediskem pro drogy a drogové závislosti obsahuje kapitolu Rozpočty a financování, ve které se kromě jiného uvádějí účelově určené výdaje na prosazování práva ze státního rozpočtu. EMCDDA hodnotí kapitolu jako velmi kvalitní ve srovnání s ostatními zeměmi, avšak doporučuje doplnit údaje o odhady účelově neurčených výdajů, jejichž metodika a příklad za rok 2007 pro oblast snižování nabídky byly popsány v tomto článku. Z tohoto důvodu by bylo užitečné nastavit sběr těchto dat a zautomatizovat jejich zpracování pro každoroční publikování.

● 6 ZÁVĚR

Autoři se v článku pokusili popsat metodologický postup a výsledky substudie realizované v rámci projektu COI

2007, jejímž cílem byla kvantifikace trestné činnosti související s užíváním návykových látek v roce 2007. Z výsledků vyplývá, že v daném roce bylo možno až přibližně čtvrtinu trestné činnosti, jíž se zabývaly jednotlivé složky trestněprávního systému, přiřadit užívání návykových látek.

I navzdory významu, na který výsledky poukazují, se problematice kauzálního vztahu mezi užíváním OPL a kriminalitou v České republice nevěnuje dostatek pozornosti. Absentuje systematické zkoumání a relevantní data. Prezentovaná studie a její výsledky i přes své limity představují (především pro alkoholovou kriminalitu) první pokus o komplexní kvantifikaci kriminality související s návykovými látkami s ambicí podnítit další zkoumání této komplikované problematiky.

Role autorů:

Michaela Štefunková – design a realizace studie, hlavní autor manuskriptu, Jiří Vopravil – statistická analýza, příprava a interpretace dat, příprava manuskriptu, Vendula Běláčková – koordinátorka studie COI 2007, příprava manuskriptu, Tomáš Zábranský – metodologie studie COI 2007, příprava manuskriptu.

Bez konfliktu zájmů.

LITERATURA / REFERENCES

- Adámková, T., Vondráčková, P., Vacek, J. (2009). Užívání alkoholu u vysokoškolských studentů. *Adiktologie*, 9(2), 96–103.
- Bennett, T. (1998). Drugs and crime: The results of research on drug testing and interviewing arrestees. *Home Office Research Study*, No. 183. London: Home Office.
- Best, D., Sidwell, C., Gossop, M., Harris, J. & Strang, J. (2001). Crime and expenditure among polydrug misusers seeking treatment. *British Journal of Criminology* 41: 119–126.
- Brochu, S., Cousineau, M. & Sun, F. (2005). *Crime associated with alcohol and drugs among offenders in Ontario provincial prisons*. Ottawa: Canadian Centre on Substance Abuse.
- Carpentier, C. (2007). *Drugs and crime — a complex relationship*, EMCDDA. <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index36331EN.html>.
- Collins, D. & Lapsley, H. (2008). *The costs of tobacco, alcohol and illicit drug abuse to Australian society in 2004/05*. Commonwealth of Australia.
- Goldstein, P. (1985). The Drugs/Violence Nexus: A Tripartite Conceptual Framework. *Journal of Drug Issues* v. 39: 143–174.
- Harwood, H.; Fountain, D.; and Livermore, G. (1998). *The Economic costs of alcohol and drug abuse in the United States 1992*. Report prepared for the National Institute on Drug Abuse and the National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism, National Institutes of Health, Department of Health and Human Services. NIH Publication No. 98-4327. Rockville, MD: National Institutes of Health. <http://www.nida.nih.gov/EconomicCosts/Index.html>.
- Holcnerová, P. (2010). Vzorové užívání alkoholu ve vybraných kulturách. *Adiktologie*, (10)3, 154–162.
- Johnson, B. D., Natarajan, M., Dunlap, E. & Elmoghazi, E. (1994). Crack abusers and noncrack abusers- profiles of drug use, drug sales and nondrug criminality. *Journal of Drug Issues* 24 (1–2): 117–141.
- Kokkevi, A., Liappas, J., Boukouvala, V., Alevizou, V., Anastassopoulou, E. & Stefanis, C. (1993). Criminality in a sample of drug abusers in Greece. *Drug and Alcohol Dependence* 31: 111–121.
- Kuchta, J. & Váliková, H. et al. (2005). *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck.
- Makkai, T. & Feather, M. (1999). *Drug use monitoring in Australia (DUMA): Preliminary results from the Southport Site, 1999 (Trends and Issues in Crime and Criminal Justice, No. 142)*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Mioviský, M., Sochůrek, J., Gajdošíková, H. (2003). Analýza současného stavu užívání nelegálních drog ve věznicích. In Mioviský, M., Sprig, H., Havlíčková, M. (eds.). *Vězeňství a nelegální drogy. Sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. Praha: Úřad vlády české republiky.
- Mravčík, V., Chomynová, P., Orlíková, B., Pešek, R., Škařupová, K., Škrdlantová, E., Mioviská, L., Gajdošíková, H., Vopravil, J. (2008). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2007*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Mravčík, V., Chomynová, P., Orlíková, B., Škrdlantová, E., Trojáčková, A., Petroš, O., Vopravil, J., Vacek J. (2007). *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Pernanen, K., (1982) Theoretical aspects of the relationship between alcohol use and crime. In: *Drinking and Crime*, Collins, J. J. ed. Tavistock, London and New York.
- Pernanen, K., Cousineau, M., Brochu, S. & Sun, F. (2002). *Proportions of crimes associated with alcohol and other drugs in Canada*. Canadian Centre on Substance Abuse.
- Přecechtěl, P., (2013). Sekundární drogová kriminalita – co o ní víme, respektive co o ní můžeme vědět? In: Zoubková, I., Firstová, J. et al. *Kriminologie: aktuální problémy* (pp. 182–188). Praha: Policejní akademie České republiky.

- Rehm, J., Baliunas, D., Brochu, S., Fischer, B., Gnam, W. et al. (2006). *The costs of substance abuse in Canada 2002*. CCSA.
- Single, E., Collins, D., Easton, B., Harwood, H., Lapsey, H., Koop, P. et al. (2003). *The international guidelines for estimating the cost of substance abuse*. New York: WHO.
- Štefunková, M. (2011). Drogy a kriminalita – jaký je mezi nimi vztah? *Adiktologie*, (11)3, 156–164.
- Štefunková, M. (2012). Alkohol, násilí a kriminalita z kriminologické perspektivy. *Adiktologie*, (12)2, 128–136.
- Turpeinen, P. (2001). Outcome of drug abuse in a 20-year follow-up study of drug-experimenting school children in Finland. *Nordic Journal of Psychiatry* 55 (4): 263–270.
- Zábranský, T., Miovský, M., Mravčík, V., Gajdošíková, H., Kalina, K., Vopravil, J. (2001). Ekonomické náklady společnosti na zneužívání nelegálních („pouličních“) drog v České republice 1998. *Adiktologie Supplementum 1: Vybrané substudie Analýzy dopadů Novelizované drogové legislativy v ČR* 1(1). 142–189.
- Zábranský, T., Běláčková, V., Štefunková, M., Vopravil, J. & Langrová, M. (2011). *Společenské náklady užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v roce 2007*. Praha: Centrum adiktologie, Psychiatrická klinika 1. LF UK v Praze a VFN v Praze.

VÝZKUMNÉ METODY V PEDAGOGICKÉ PRAXI

KNIHY

Gulová Lenka, Šíp Radim

Publikace nabízí výběr z tradičních i méně tradičních analytických metod, jež lze využít k výzkumu pedagogické reality (zakotvená teorie, analýza konstituce významů, diskurzivní analýza a další). Nabízí všem, kdo se zajímají o pedagogiku nebo výchovu, a zejména těm, kdo se těmto oborům věnují profesně, úvod do práce s jednotlivými metodami. Každá kapitola se věnuje jinému způsobu analýzy a poskytuje popis jeho teoretických východisek a postupů. Vše je dokumentováno na konkrétních výzkumech, které již byly pomocí zmíněných metod realizovány. Čtenáři se tak seznámí s výzkumy prováděnými například v oblasti multikulturní výchovy, zacílenými především na situaci sociálně znevýhodněných skupin, přičemž nahlédnou do aplikačních mechanismů jednotlivých metod a do výsledků výzkumných šetření. Zmíněné přístupy lze využít ve výzkumech dalších sociálních a humanitních věd.

Grada Publishing, a.s., 14×21 cm, 248 stran, ISBN 978-80-247-4368-4. Katalog. č.: 27021

Publikaci si můžete objednat na stránkách www.adiktologie.cz (časopis Adiktologie, online objednávka).

**Redakce časopisu Adiktologie, Klinika adiktologie, 1. LF UK v Praze,
Apolinářská 4, 128 00 Praha 2 / e-mail: journal@adiktologie.cz / www.adiktologie.cz**